
R a s p r a v e

UDK: 262.4
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 5/2006.

BISKUPSKA SINODA - RAZVITAK SINODALNOSTI U CRKVI

Nikola Eterović, Rim

Rado sam prihvatio poziv* nadbiskupa splitsko-makarskoga Marina Barišića te prof. dr. Nediljka Ante Ančića, glavnog urednika Crkve u svijetu, da sudjelujem na znanstvenome skupu u povodu 40. obljetnice osnutka časopisa i izdavačke djelatnosti Crkve u svijetu. Nekoliko je razloga zbog kojih sam spremno odlučio sudjelovati u ovome svečanom i važnom crkvenom činu. U prvom redu radi se o osobnoj povezanosti s Katoličkim bogoslovnim fakultetom Sveučilišta u Splitu, na kojem sam završio dvije godine filozofije, od 1969. do 1972., uz prekid zbog izvršenja vojne obveze. Prije toga sam svoje srednjoškolsko obrazovanje završio u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Splitu. Uz to, povezan sam s časopisom Crkva u svijetu koji redovito primam i čitam. U njemu sam objavio i neke svoje radove. Izdavačka kuća Crkva u svijetu je godine 2002. objavila moju knjigu Diplomacija i teologija. Osim osobnih, u neku ruku, sentimentalnih razloga, postoje i oni institucionalni koji su pogodovali odluci da sudjelujem na ovom znanstvenom skupu.

Kao što Crkva u svijetu slavi 40. obljetnicu djelovanja, tako je i Biskupska sinoda proslavila četiri desetljeća od svojega osnutka. Dana 15. rujna 1965. papa Pavao VI. je apostolskim pismom Apostolica sollicitudo osnovao ovu ustanovu, koju je nazvao "stalno

---

* Nadbiskup mons. Nikola Eterović, glavni tajnik Biskupske sinode, održao je ovo predavanje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 7. travnja 2006. godine, u povodu proslave 40. obljetnice osnutka i izdavačke djelatnosti Crkve u svijetu.

Vijeće biskupa za opću Crkvu". Bilo je to za posljednjeg razdoblja zasjedanja Drugoga vatikanskog sabora, tako da je Biskupska sinoda spomenuta u dva dokumenta, odnosno koncilski dekreta, *Christus Dominus*, o pastirskoj službi biskupa, br. 5, i *Ad gentes*, o misijskoj djelatnosti Crkve, br. 29. Tijekom posljednje Biskupske sinode održana je prigodna komemoracija tog događaja. Dva su predavanja osvijetlila teološku i pravnu narav Biskupske sinode. Nakon toga, sedam je biskupa ukratko predstavilo pastoralnu i općenito crkvenu važnost posebnih biskupskih sinoda. Ta će izlaganja, s uvodnom riječi i predgovorom glavnoga tajnika, uskoro biti objavljena. Svrha je knjige ne toliko svetkovati važnu obljetnicu i pohvaliti se nemalim uspjesima u unaprjeđenju crkvenoga zajedništva, biskupskoga kolegijaliteta i dakle iskustva sinodalnosti, koliko omogućiti daljnje produbljenje naravi Biskupske sinode u službi Katoličke crkve, kako bi mogla što djelotvornije odgovoriti hitnim zahtjevima nove evangelizacije u dijalogu s kršćanskim Crkvama i zajednicama, s predstavnicima drugih nekršćanskih religija te općenito s ljudima dobre volje. Pripremajući se za što dostojniji spomen 40. obljetnice Biskupske sinode, Tajništvo Biskupske sinode, uz podršku sluge Božjega Ivana Pavla II. i Svetoga Oca Benedikta XVI. odlučilo se na izazovan izdavački pothvat: objavljivanje *Enchiridiona Biskupske sinode*. Prva knjiga, koja obuhvaća razdoblje od osnutka 1965. do 1985. predstavljena je tijekom zasjedanja XI. redovite opće skupštine Biskupske sinode u listopadu 2005. Nakon Uskrsa se očekuje druga knjiga a, ako Bog da, treća bi trebala biti gotova sljedeće, 2007., godine. Drago mi je pokloniti Biblioteci Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu primjerak *Enchiridiona Biskupske sinode* u uvjerenju da će služiti svojoj svrsi za konzultaciju i dokumentaciju o važnom sinodalnom iskustvu Crkve.

Prihvativši od organizatora ovu zahtjevnu temu, podijelio sam materijal u dva dijela: prvi dio bavi se sinodalnošću u Crkvi (*Sinodalnost - hod zajedno, Kristološki i pneumatološki temelji sinodalnosti, Razvitak sinodalnosti u Crkvi i Povijesni osvrt na Biskupijske sinode*). Drugi dio posvećen je ustanovi Biskupske sinode (*Biskupska sinoda i drugi oblici crkvene sinodalnosti, Narav, ciljevi i vrste Biskupske sinode, Opće redovite skupštine Biskupske sinode, Opće izvanredne skupštine Biskupske sinode, Posebne skupštine Biskupske sinode, Sinodalna metoda organiziranja Biskupske sinode, Odvijanje skupština Biskupske sinode*). Na kraju slijede zaključne opaske.

I. Sinodalnost u Crkvi

1. Sinodalnost - hod zajedno

Riječ sinoda grčkoga je podrijetla a znači sastanak, skup, dogovor, sabor. Radi se o složenici od dvije riječi: syn, što znači zajedno, i hodos, ići. Prema tome bi se riječ sinoda doslovno mogla prevesti "ići zajedno". Sinodalnost, dakle, upućuje na susret, razmjenu vijesti, razgovor, diskusiju, dijalog o pojedinoj temi s namjerom prihvaćanja rješenja za koja se postiže suglasnost, konsenzus, svih ili većega broja sudionika, na dobro ne samo prisutnih nego svih onih koje oni predstavljaju, sveopće zajednice. Sinodalnost podrazumijeva sudjelovanje u donošenju važnih odluka i suodgovornost za opće djelovanje pojedine zajednice.

Izraz sinodalnost upotrebljava se u Katoličkoj crkvi te u drugim kršćanskim Crkvama i crkvenim zajednicama. Treba imati na umu da se riječ sinodalnost uklapa u stvarnost crkvenoga zajedništva (communio). Aktivni čimbenik crkvenoga zajedništva jest cijeli Božji narod, članovi klera: biskupi, svećenici i đakoni, Bogu posvećene osobe kao i vjernici svjetovnjaci. Ta je dimenzija ostvarena na razne načine u pojedinim kršćanskim Crkvama i crkvenim zajednicama.¹

Crkveno zajedništvo zahtijeva sinodalnost, "hod zajedno". Ono se temelji na općem svećeništvu svih vjernika, jer u mističnom Kristovu tijelu "svi vjernici sačinjavaju sveto i kraljevsko svećenstvo, po Isusu Kristu prinose duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo".² Sakramentom krštenja čovjek se preporuča u dijete Božje, postaje članom Crkve i sudjeluje u kraljevskome Kristovu svećeništvu.³ Njegovo sudjelovanje u crkvenome zajedništvu produbljuje se primanjem drugih sakramenata, a doseže vrhunac blagovanjem tijela i krvi uskrsloga Gospodina u Svetoj pričesti: "Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mi mnogi; ta svi smo dionici jednoga tijela" (1 Kor 10,17). Drugi vatikanski sabor naglasio je jednakost svih članova Božjega naroda, s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje u izgradnji Kristova tijela, dakle, u nastojanju ostvarenja poziva na

---

¹ Usp. Severino Dianich, Sinodalità, u: Teologia, Dizionario San Paolo, a cura di Giuseppe Barbaglio, Gianpietro Bof, Severino Dianich, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 2002., str. 1522.-1531.

² PO 2. Usp. LG 31; AA 2; SC 14, AG 15.

³ LG 10, 11; AG 15.

svetost u različitosti službi i poziva.⁴ Radi se o važnom temeljnom teološkom pitanju ustroja crkvene zajednice,⁵ koje je ovdje, zbog kratkoće izlaganja, samo dotaknuto.⁶

Pojam se sinodalnosti dakle odnosi na sve vjernike, članove Kristove Crkve, koji sudjeluju u općem svećeništvu. Ono je povezano s ministerijalnim svećeništvom, koje je bitno različito od općega.⁷ Prema svojevrsnoj analogiji, pojam sinodalnost u širem smislu odnosi se na sve članove Božjega naroda, a u užem na sudjelovanje članova klera u vođenju Crkve i o njihovoj suodgovornosti za njezino djelovanje. Sinodalnost označava na poseban način odnos između članova biskupskoga reda, to jest biskupa među sobom i s njihovom glavom, Rimskim biskupom.⁸ Drugi vatikanski sabor često označava te odnose izrazom hijerarhijsko zajedništvo.⁹

Razmišljajući o sinodalnosti Kristove Crkve treba imati na umu određenu terminološku ambivalentnost pojma ne samo u kršćanskim Crkvama nego i u samoj Katoličkoj crkvi. U Istočnim Crkvama riječ sinoda označava bilo koju vrstu susreta crkvenoga sadržaja, posebno zasjedanja koja Zakonik kanonskoga prava za latinsku tradiciju naziva koncilima. U zapadnoj, latinskoj kršćanskoj tradiciji, sinodom su se često nazivali crkveni skupovi koji su trebali donijeti odluke o nauku i crkvenoj disciplini. Da bi se izbjegli nesporazumi, godine 1957. dano je službeno tumačenje pojma sinoda. U strogom smislu, riječ sinoda trebala bi se upotrebljavati za biskupijske sinode, a koncil bi imao biti stručni naziv za skupove

---

⁴ "Premda se neki po Kristovoj volji postavljaju kao učitelji i djelitelji tajna i pastiri za druge, ipak postoji među svima prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova tijela" (LG 32).

⁵ Usp. Roberto Repole, *Camminare insieme nella Chiesa*, u: *La Rivista del Clero Italiano*, I. 2006., str. 39-51.

⁶ O sinodalnoj dimenziji Katoličke crkve postoji obilna biografija. Važnija je djela naveo Pio Zuppa u: *La pratica sinodale per la vita della Chiesa: situazione, sollecitazioni e prospettive, Dossier Chiesa e sinodalità*. Associazione Teologica Italiana, a cura di Giovanni Ancona, Editrice Velar, Gorle, Bg, 2005., str. 181-329. U ovom se osvrtu navode bitna djela povezana s temom izlaganja.

⁷ "Opće svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu; jer jedno i drugo imaju, na svoj poseban način, dio u Kristovu svećeništvu" (LG 10).

⁸ Za određivanje tih odnosa između članova biskupskoga reda vidi: LG 22; CD 4.

⁹ "Članom biskupskoga zbora postaje netko po sakramentalnom posvećenju i hijerarhijskoj zajednici s Glavom i članovima kolegija". LG 22. Usp. PB 217 i CD 5.

opće ekumenske naravi.¹⁰ Ipak, i nakon toga službenoga tumačenja naziv nije upotrebljavan u jednoznačnome smislu. Tako se često u dokumentima Drugoga vatikanskog sabora koncil naziva sinoda. Službeni saborski dokumenti na latinskom imaju ime: "Acta synodalia sacrosancti concilii oecumenici Vaticani II". Katkad je prisutna svojevrсна pojmovna nejasnoća i u pojedinim stručnim prikazima i studijama.¹¹ Terminologija će se u dogledno vrijeme vjerojatno ustaliti, iako je osnivanje Biskupske sinode donijelo nove inačice na sinodalnu temu.

2. Kristološki i pneumatološki temelji sinodalnosti

Kada se govori o crkvenome zajedništvu, potrebno je naglasiti da se pod tim pojmom ne podrazumijeva neki neodređeni osjećaj, "nego organska stvarnost koja traži pravni oblik i ujedno je prožeta ljubavlju".¹² Crkveno zajedništvo upućuje na kršćansku vjeru i ljubav. Ono ima izvor u otajstvu Presvetoga Trojstva. Temelji se na Evanđelju, Blagoj vijesti koju je, u savršenoj poslušnosti Bogu Ocu, objavio Isus Krist, navijestivši i dar Duha Svetoga svima koji vjeruju u njega. Pravni odnosi među članovima Crkve zahtjev su društvene naravi zajednice vjernika, članova Crkve, mističnoga tijela Isusa Krista. Oni pak svoje zadnje obrazloženje nalaze u zakonu ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu (usp. Mt 22, 37-39).

Za što potpunije razumijevanje kršćanskoga shvaćanja sinodalnosti, "hoda zajedno", potrebno je naglasiti njezine kristološke i pneumatološke oznake.

Isus Krist je sebe predstavio kao "put, istinu i život", tvrdeći: "Nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Iv 14, 6). Na početku svojega javnog djelovanja pozvao je učenike, često dva po dva, da ga slijede, da idu za njim.¹³ Tako je pozvao četiri prva učenika: Šimuna zvanog Petar i brata mu Andriju te Jakova Zebedejeva i brata mu Ivana (usp. Mt 4, 18-22). I pozivi drugih učenika slijede istu logiku. Oni

---

¹⁰ Usp. Juan Ignacio Arrieta, *El Sínodo de los Obispos*, Ediciones Universidad de Navarra, S. A., Pamplona, 1987., str. 32 sl.

¹¹ Tako na primjer Giuseppe Alberigo piše o Koncilu, sinodalnosti Crkve, biskupskoj sinodi i biskupskim konferencijama u članku *Concilio, Teologia*, str. 276-292.

¹² LG, *Nota explicativa praevia* 3.

¹³ Riječ *acoluthéin* može označiti i "ići s njim" kao na primjer tijekom poziva cariniku Leviju (usp. Lk 5,27), usp. Giovanni Mazzillo, *Nodi storici ed ecclesiologici della prassi sinodale, Dossier Chiesa e sinodalità*, str. 122.

ostavljaju oca, obitelj, mreže, polja i slijede učitelja. Isus Krist je najčešće okružen dvanaesticom učenika iako ga prate i žene i druge osobe (usp. Lk 8,1-3). Među dvanaesticom posebno mjesto ima Petar. Isus mu je ne samo promijenio ime, Šimun u Petar (usp. Mk 3,16; Iv 1,42), nego mu je namijenio i posebnu službu stijene na kojoj će sagraditi svoju Crkvu (usp. Mt 16,18). On će pasti ovce i jaganjce Kristove (Usp. Iv 21,15-18). Njih će utvrđivati u vjeri nakon što sam dođe k sebi (usp. Lk 22,32). Iako ima posebnu ulogu, Petar djeluje u zajednici dvanaestorice. Vlast ključeva koju je osobno primio kako bi mogao svezati i odriješiti na zemlji i na nebesima (Mt 16, 19), Isus Krist je dao i drugim učenicima: "Zaista, kažem vam, što god svezete na zemlji, bit će svezano na nebu; i što god odriješite na zemlji, bit će odriješeno na nebu" (Mt 18, 18).

Učenici trebaju biti s Isusom kako bi postali članovi apostolskoga zbora i djelovali u njegovo ime.¹⁴ Biti s Isusom i s drugim apostolima, te biti svjedokom Uskrsloga, kriterij je za izbor Matije na mjesto izdajnika Jude.¹⁵ Isus Krist šalje svoje učenike, dva po dva, propovijedati Blagu vijest (usp. Mk 6,7). Naučava: "Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima" (Mt 18,20). U posebnim trenucima svoga djelovanja Isus izabire tri apostola: Petra, Ivana i Jakova, kao svjedoke preobraženja (usp. Mt 17,1) i krvavoga znojenja u Getsemanskome vrtu (usp. Mt 26,36-46). U predvečerje muke osniva sakrament Presvete Euharistije, u dvorani Posljednje večere, u prisutnosti svojih učenika (usp. Mt 26, 26-30). Njima ostavlja kao zapovijed: "Ovo činite meni na spomen" (Lk 22,19), to jest poziva ih blagovati kruh i piti vino koji su snagom Duha Svetoga postali tijelo i krv proslavljenoga Gospodina. Nakon uskrsnuća Isus Krist ide s dvojicom učenika u Emaus.¹⁶ Isus je ne samo put kojim treba ići. On je istina u koju uvodi svoje učenike: "Vas sam nazvao prijateljima jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga" (Iv 15, 15).

Sinodalnost ima bitnu pneumatološku oznaku jer je ona također plod Duha Svetoga, koji je dar uskrsloga Gospodina. To proizlazi iz naučavanja Isusa Krista prema zapisima Evanđelja. O tome svjedoči i povijesni razvitak prvotne Crkve.

---

¹⁴ "I ustanovi dvanaesticu da budu s njime i da ih šalje propovijedati s vlašću da izgone đavle" (Mk 3,14).

¹⁵ "Jedan dakle od ovih ljudi što bijahu s nama za sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus - počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas - treba da bude svjedokom njegova uskrsnuća" (Dj 1,21-22).

¹⁶ "I dok su tako razgovarali, približi im se Isus i pođe s njima" (Lk 24,15).

Isus Krist je obećao učenicima dar Duha Svetoga, Branitelja, kojega će Otac poslati u njegovo ime. On će ih poučavati o svemu i dozivati u pamet sve što im je Gospodin rekao (usp. Iv 14,26). Suprotno od svijeta, učenici poznaju Duha Istine koji je u njima i kod njih ostaje (usp. Iv 14,17). Duh će voditi učenike k upoznavanju sve istine (usp. Iv 16,13). Na Pedeseticu, učenici su, okupljeni s Marijom i nekolicinom žena na molitvu u dvorani Posljednje večere (usp. Dj 1,14) primili Duha Svetoga: "Svi se napuniše Duha Svetoga i počеше govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti" (Dj 2,4). Duh Sveti preobrazuje apostole. Oslobađa ih straha od neprijateljskoga okruženja i ispunja svetim zanosom svjedočenja i propovijedanja Blage vijesti po svem svijetu (usp. Mk 16,15). Na dan Pedesetnice, Petar, nadahnut milošću, primjenjuje nagovještaj proroka Joela o daru Duha koji će se izliti na svako tijelo, tako da će svi prorokovati.¹⁷ Prema svetom Pavlu, svatko prima Duha Svetoga na opću korist.¹⁸

Djelatnost Duha Svetoga bitna je za nastajanje Crkve i za prva djelovanja Isusovih učenika. Duh pripravlja ljude za krštenje (usp. Dj 11,15) i usmjeruje rast crkvene zajednice: "Crkva je po svoj Judeji, Galileji i Samariji uživala mir, izgrađivala se i napredovala u strahu Gospodnjem te rasla utjehom Svetoga Duha" (Dj 9,31). Duh Sveti je izvor radosti i u progonima Kristovih učenika (usp. Dj 13,52). On ih vodi izazovnim i nesigurnim putovima svijeta (usp. Dj 8,29). Milost Duha Svetoga bitna je i u rješavanju poteškoća koje su povezane s apostolskom djelatnošću.

3. Razvitak sinodalnosti u Crkvi

Milosno djelovanje Duha Svetoga posebno je došlo do izražaja na saboru u Jeruzalemu, što ga zorno opisuju Djela apostolska u 15. poglavlju. Kada su nastale rasprave u Antiohiji u svezi sa stavom da obrezanje nije potrebno za učenike Isusa Krista, članovi kršćanske zajednice "odrediše da Pavao i Barnaba i još neki drugi između njih

¹⁷ "U posljednje dane, govori Bog: 'Izlit ću Duha svoga na svako tijelo i prorocat će vaši sinovi i kćeri, vaši će mladići gledati viđenja, a starci vaši sne sanjati'" (Dj 2,17).

¹⁸ "A svakome se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednome se po Duhu daje mudrost, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu; drugomu dar liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakome napose kako hoće" (1 Kor 12,7-11).

uzađu u Jeruzalem k apostolima i starješinama poradi toga pitanja" (Dj 15,20). "Nakon duge rasprave" (Dj 15,7) sudionici sabora postigli su sporazum. Djela apostolska spominju važne prinose u raspravi Petra, Pavla, Barnabe i Jakova. U pismu koje su "apostoli i starješine zajedno sa svom Crkvom" (Dj 15,22) uputili braći u Antiohiji, iznose se odluke s nadahnutom formulom: "Zaključismo Duh Sveti i mi ne nametati vam nikakva tereta osim onoga što je potrebno: uzdržavati se od mesa žrtvovana idolima, od krvi, od udavljenoga i od bludništva. Budete li se toga držali, dobro ćete učiniti" (Dj 15,28-29). To iskustvo prvotne Crkve imalo je normativno značenje tijekom daljnje njezine povijesti.¹⁹

Poslije smrti apostolâ nije lako ustanoviti redovitost sinodalnih skupova. U svakome slučaju, postoje svjedočanstva o susretima biskupâ već od prvoga stoljeća, koja su proizlazila od same naravi Crkve (ekklesia - sastati se, biti zajedno). Tako u Didachè piše: "Sastanite se često tražeći ono što odgovara vašim dušama."²⁰ Sveti Ignacije Antiohijski sugerira biskupu sv. Polikarpu "veoma česte susrete".²¹ Godine 197. papa je Viktor sazvao sinodu na važnu temu, o datumu svetkovanja Uskrsa.

Tijekom 2006 godina povijesti Crkve, održan je 21 ekumenski koncil, u prosjeku svako stoljeće po jedan.²² Prema katoličkome nauku, za valjanost koncila potrebno je da ga sazove Papa, ili da on barem prizna odluke koncila kako bi postale legitimne.²³ Daleko više bilo je pokrajinskih koncila, biskupijskih i pokrajinskih sinoda i drugih oblika sinodalnosti Crkve.

---

¹⁹ Usp. Severino Dianich, *Sinodalità*, nav. dj., str. 1522-1531.

²⁰ *Didachè*, 16, 2. Usp. Giovanni Mazzillo, nav. dj., str. 126 sl.

²¹ Nav. dj., str. 126.

²² U povijesti Crkve spominju se 21 koncil; oni se mogu podijeliti u tri vrste. Prvih osam neki nazivaju "carski koncili" zbog toga jer su ih sazivali carevi. To su: I. nicejski 325. godine, Carigradski 381., Efeški 431., Kalcedonski 451., II. carigradski 553., III. carigradski 681., II. nicejski 787., IV. carigradski 870. Rimski biskupi, Pape, sazvali su ostalih sedam "srednjovjekovnih" koncila: I. lateranski godine 1123., II. lateranski 1139., III. lateranski 1179. IV. lateranski 1215., I. lyonski godine 1245., II. lyonski 1274., Bečki 1312. Ovima treba dodati i šest koncila "modernoga doba": koncili u Kostanzu godine 1418., u Bazileji 1431.-1437. (Ferrari 1437.-1439, Firenci od 1438, Rimu 1442.-1445.); V. lateranski 1512.-1517., Tridentski 1545.-1563., I. vatikanski 1869.-1870., II. vatikanski 1962.-1965. Usp. Giovanni Mazzillo, nav. dj., str. 128 sl.; Luigi Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico pastorale I*, Edizioni Dehoniane - Roma, 1996., str. 457.

²³ S tim u svezi vrijedi kanonsko načelo: "§ 1. Odluke općeg sabora nemaju obvezatne snage, osim ako ih zajedno sa saborskim ocima rimski prvosvećenik

Drugi vatikanski sabor pohvalno govori o toj dimenziji Crkve, nastojeći joj dati nov zamah. S tim u svezi je od osobite važnosti III. glava dekreta *Christus Dominus*, o suradnji biskupa na zajedničkom dobru većeg broja crkava. Spominju se zajednička nastojanja biskupa oko zauzimanja za opće dobro pojedinih Crkava,²⁴ posebno glede očuvanja i unaprjeđenja katoličke vjere i crkvene discipline²⁵ zahvaljujući sinodama, provincijalnim i općim koncilima. Drugi vatikanski sabor želi da te sinodalne ustanove ponovno ožive na dobro sveopće Crkve.²⁶ Dekret *Christus Dominus* posebno se osvrće na biskupske konferencije, koje su već "pružile značajne plodove apostolata",²⁷ te preporučuje njihovo osnivanje.²⁸

U dokumentima Drugoga vatikanskog sabora nalaze se i druge ustanove sinodalne naravi, takozvani organizmi crkvenoga sudjelovanja, kao što su biskupijska i župna pastoralna vijeća,²⁹ prezbitersko vijeće i zbor savjetnika,³⁰ ekonomsko biskupijsko³¹ i župsko vijeće³² itd.

Prema tome, sinodalnost u navedenom smislu oznaka je Katoličke crkve te je prati od samoga početka, iako je u pojedinim razdobljima više dolazila do izražaja. Papa Ivan Pavao II. je sa zadovoljstvom godine 1994. ustvrdio da se u Crkvi u posljednje

---

ne odobri, potvrdi i naredi da se proglaše. § 2. Ta potvrda i proglašenje potrebni su, da bi imale obvezatnu snagu, i odlukama koje donosi Biskupski zbor kad obavlja uistinu zborni čin na drugi način koji je pokrenuo ili slobodno prihvatio rimski prvosvećenik." kan 341. ZKP. Usp. kan 54. ZKIC. Na prvim su koncilima rimski biskupi bili predstavljeni u osobama svojih izaslanika.

²⁴ "Već od prvih stoljeća Crkve zajedništvo bratske ljubavi i briga za sveopće poslanje koje je povjereno apostolima poticalo je biskupe postavljene na čelo mjesnim Crkvama da udruže svoje sile i svoje volje s ciljem da se unaprijedi opće dobro i dobro pojedinih Crkava" (CD 36).

²⁵ "Zbog toga su ustanovljene sinode, provincijalni sabori i konačno plenarni sabori u kojima su biskupi donosili za različite Crkve jedinstvene odredbe o poučavanju vjerskih istina i o uređenju crkvene discipline" (CD 36).

²⁶ "Ovaj Opći sabor želi da časna ustanova sinoda i sabora ponovno oživi te da na taj način prema konkretnim prilikama što prikladnije i uspješnije poradi za porast vjere i za čuvanje discipline u različitim Crkvama" (CD 36).

²⁷ CD 37. U broju 38 istoga Dekreta donesene su temeljne odrednice u svezi s pojmom, sastavom, nadležnostima i suradnjom biskupskih konferencija.

²⁸ ZKP je biskupskim konferencijama posvetio kanone 447-459.

²⁹ Usp. AA 26; CD 30; ZKP kan. 511.-514.; kan. 536.

³⁰ ZKP kan. 495.-502.

³¹ ZKP kan. 492.-494.

³² ZKP kan. 537.

vrijeme razvio "sinodalni pokret", spomenuvši održavanje biskupijskih sinoda te posebnih kontinentalnih biskupskih sinoda.³³

Treba međutim primijetiti da su se u posljednje vrijeme pojavila i suprotna mišljenja, prema kojima se nakon oduševljenja u prvim desetljećima nakon Drugoga vatikanskog sabora osjeća određeni zamor u sinodalnoj djelatnosti Crkve, posebno na dijecezanskoj i nacionalnoj polju.³⁴ Nameće se zaključak da postoje teološki i pravni preduvjeti kao i crkvene strukture različitih stupnjeva sinodalne naravi, ali da od svih članova Crkve, posebno biskupâ, zavisi kako će oni biti korišteni u razvoju sinodalnosti i produbljivanju crkvenoga zajedništva.

4. Povijesni osvrt na biskupijske sinode

Od različitih sinodalnih iskustava, povijest biskupijskih sinoda zavrjeđuje poseban osvrt jer je veoma znakovita. Nakon vremena u kojem su biskupijske sinode bile često sazivane, postoje razdoblja bez njihova održavanja. Kratak povijesni osvrt može biti koristan, kao pogodno tlo za razmatranje o Biskupskoj sinodi.

Prve su sinode održane na Bliskom istoku između 160. i 170. godine, kako bi biskupi mogli odgovoriti na izazov montanizma.³⁵ Čini se da je prvu biskupsku sinodu na Zapadu održao papa Siricij 387. u Rimu.³⁶ Postoji siguran dokaz o održavanju biskupijskih sinoda od VI. stoljeća. To je vrijeme nagloga širenja župa pa sinode omogućuju biskupima kontakt sa svećenicima, upoznavanje s odlukama važnih crkvenih koncila i uspostavu crkvene discipline.

---

³³ "U posljednje se vrijeme u Crkvi veoma razvilo sinodalno gibanje. Dolaze vijesti o održavanju brojnih biskupijskih sinoda, regionalnih i nacionalnih. Posebnu pozornost pak zaslužuju kontinentalne sinode". Iz govora pape Ivana Pavla II. kardinalskome zboru, u: *L'Osservatore Romano*, 14. lipnja 1994., str. 4-5.

³⁴ Ne radi se samo o velikim sinodalnim strukturama kao što su Biskupska sinoda i biskupske konferencije "nego o očiglednim 'krizama' takozvanih organizama crkvenoga sudioništva (biskupijska i župna pastoralna vijeća, prezbiterijalna vijeća, itd.) što usporuje, nemalo, duh i djelatnost suodgovornosti cijeloga Božjeg naroda". Giovanni Ancona, *Presentazione, Dossier. Chiesa e sinodalità*, str. 5. Vidi i: Severino Dianich, *Sinodalità tra ecclesiologia e diritto*, nav. dj., str. 47.

³⁵ Eugenio Corecco, *Sinodalità*, u: *Nuovo Dizionario di Teologia*, Edizioni paoline, 1976., Cinisello Balsamo (Milano), str. 1431 sl.

³⁶ Luigi Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico I*, str. 587.

Prva biskupijska sinoda o kojoj je sačuvana dokumentacija održana je 585. u Auxerreu, u Francuskoj.³⁷ Biskupijske se sinode održavaju i u sljedećim stoljećima. Tijekom reformi Pape Grgura (1073.-1085.) bile su veoma važne u provedbi crkvene obnove. Četvrti lateranski koncil donio je godine 1215. prva opća zakonska načela o biskupijskim sinodama. Njih su biskupi trebali sazivati jednom godišnje, nakon održavanja pokrajinskih koncila u svrhu promoviranja crkvenih reformi. Ne treba čuditi, dakle, što su u XIII. i XIV. stoljeću održane brojne biskupijske sinode. Godišnje sazivanje biskupijskih sinoda potvrdio je Peti lateranski koncil 1515. Tu je obvezu obnovio i Tridentski sabor (1545.-1563.). U XVII. i XVIII. stoljeću smanjuje se zanimanje za biskupijske sinode zbog neučinkovitosti sinodalnih procesa, nezainteresiranosti biskupa te miješanja i zloupotrebe sinoda od strane civilnih vlasti. U drugoj polovici XIX. stoljeća obnavlja se zanimanje za biskupijske sinode. Ta je tema bila prisutna i na Prvome vatikanskom koncilu. Nacrt dokumenta predviđao je obvezu sazivanja biskupijske sinode svake treće godine. Budući da je zbog političkih i društvenih razloga Koncil bio odgođen 1870., taj dokument nije bio izglasan.³⁸

U Zakoniku kanonskoga prava iz godine 1917. sedam je članaka posvećeno biskupskoj sinodi, od 356. do 362. Predviđa se da biskup sazove dijecezansku sinodu najmanje jednom u deset godina. Iako nije predviđena nikakva disciplinska mjera protiv onih koji ne bi poštivali to načelo, broj biskupijskih sinoda bitno se povećao. Radilo se najčešće o ispunjenju zakonskoga načela u klerikalnome ozračju, jer laicima nije bilo dopušteno sudjelovanje na tim sinodama. Primjer takvoga shvaćanja biskupijske sinode jest takozvana Rimska sinoda, koja je održana 1960., prije početka Drugoga vatikanskog sabora.³⁹

Drugi je vatikanski sabor izrazio želju da se obnove sinode i sabori s ciljem porasta vjere i očuvanja crkvene discipline.⁴⁰ Novi Zakonik kanonskoga prava posvetio je biskupijskim sinodama osam kanona, od 460. do 468. Nije određeno vremensko razdoblje održavanja sinode, nego se njezino sazivanje prepušta odluci dijecezanskog biskupa nakon što je pitao za savjet prezbiterско

---

³⁷ Joseph Galea-Curmi, *The Diocesan Synod as a Pastoral Event. A Study of the Post-Conciliar Understanding of the Diocesan Synod*, Pontificia Università Lateranense, Roma, 2005., str. 6.

³⁸ Nav. dj., str. 9.

³⁹ Nav. dj., str. 10 sl.

⁴⁰ Usp. CD 36.

vijeće.⁴¹ Zakonik kanonskoga prava predviđa i sudjelovanje laika u radu biskupijskih sinoda, a ne samo članova klera, kako je bilo uobičajeno prije ekumenskoga sabora. Važno je naglasiti da samo biskup ima zakonodavnu vlast, dok svi ostali sudionici imaju savjetodavni glas.⁴² Takva činjenica nikoga ne navodi na zaključak da su biskupijske sinode beskorisne. Naprotiv, opće je mišljenje da se radi o važnim ustanovama crkvenoga zajedništva.⁴³

II. Biskupska sinoda

1. Biskupska sinoda i drugi oblici crkvene sinodalnosti

Papa Pavao VI. osnovao je Biskupsku sinodu 15. rujna 1965., apostolskim pismom *Apostolica sollicitudo*. U tijeku je bilo posljednje zasjedanje Drugoga vatikanskog sabora. Koncilski su oci još uvijek raspravljali o dekretu *Christus Dominus* o pastoralnoj službi biskupa. Ta je rasprava zahtijevala daljnje razmišljanje o biskupskom kolegijalitetu, temi koja je već bila razrađena u dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen Gentium*, br. 22. Dekret *Christus Dominus* posvetio je brojeve 4. i 6. odnosu biskupâ među sobom i prema Rimskome biskupu, Svetome Ocu, te brizi biskupâ za opću Crkvu. U tome se kontekstu br. 5 Dekreta odnosi na Biskupsku sinodu, koju je upravo bio osnovao papa Pavao VI. Biskupi su morali preinačiti već prihvaćeni tekst Dekreta kako bi odgovarao crkvenoj stvarnosti nakon uspostave Biskupske sinode.⁴⁴ On u konačnom obliku glasi: "Biskupi, izabrani iz različitih krajeva svijeta, pružaju vrhovnom pastiru Crkve još djelotvorniju pomoć u vijeću koje se zove Sinoda biskupa, i to na način kako ga je odredio ili će ga odrediti sam Rimski prvosvećenik. Budući da sinoda predstavlja čitav katolički episkopat, ona pokazuje da svi biskupi u hijerarhijskoj zajednici sudjeluju u brizi za opću Crkvu" (CD, 5).

---

⁴¹ "Neka se biskupijska sinoda održi u svakoj partikularnoj Crkvi kad to savjetuju okolnosti, prema sudu dijecezanskog biskupa i pošto se posavjetuje s prezbiterijskim vijećem" kan. 460 § 1.

⁴² "Jedini je zakonodavac na sinodi dijecezanski biskup, dok drugi članovi sinode imaju samo savjetodavni glas; samo on potpisuje sinodske izjave i odluke i one se mogu objaviti s njegovim ovlaštenjem" (ZKP, kan. 466).

⁴³ Usp. Luigi Chiappetta, nav. dj., str. 592.

⁴⁴ Juan Ignacio Arrieta detaljno opisuje nastanak teksta u: *El Sínodo de los Obispos*, str. 91. sl.

U spomenutom tekstu koncilski oci prihvaćaju "ustanovu koju je prethodno osnovao Rimski prvosvećenik u potpunom skladu s mišljenjem Koncila".⁴⁵ Biskupska sinoda treba odražavati opću brigu biskupa za Crkvu, posebno za njezinu misijsku djelatnost. Logično je dakle da se Biskupska sinoda spominje i u Dekretu o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes*.⁴⁶

Potreba za stvaranjem nove crkvene ustanove čiji bi članovi pomagali Svetome Ocu u vršenju njegove službe vrhovnoga pastira Crkve, osjećala se i prije ekumenskoga koncila ali je posebno došla do izražaja tijekom saborskih radova. Biskupi nisu bili jedinstveni u prijedlozima o naravi te ustanove kao ni o njezinu nadležstvu. Papa Pavao VI. bio je osjetljiv na te prijedloge te je osnovao Biskupsku sinodu. Karizmom Rimskoga prvosvećenika obrazložio je teološku osnovu i dao joj pravni oblik u službi jačanja crkvenoga zajedništva i pastoralne djelatnosti Crkve u svijetu.⁴⁷

Promatrajući djelatnost Biskupske sinode tijekom njezinih 40 godina postojanja, može se zaključiti da se ta relativno nova ustanova dobro uklapa u mnogovrsno sinodalno iskustvo Katoličke crkve, čuvajući svoju posebnost po kojoj se razlikuje od koncila, od biskupijskih sinoda ili pak od sinoda istočnih Crkava⁴⁸ koje imaju vlast odlučivanja.

⁴⁵ Juan Ignacio Arrieta, nav. dj., str. 135. Na taj se način, prema autoru, ostavlja sloboda Papi s obzirom na ustroj Biskupske sinode kao savjetodavnoga tijela koje je osnovao, a koje nije izraz odluke biskupskoga zbora iako su brojni biskupi zagovarali osnivanje slične ustanove.

⁴⁶ "Budući da se briga za naviještanje Evanđelja po svem svijetu u prvom redu odnosi na Tijelo biskupa, neka Biskupska sinoda ili 'stalno Vijeće biskupa za čitavu Crkvu' vodi, među poslovima općeg značenja, posebnu skrb za misijsko djelovanje, jer je to najveća i najsvetija dužnost Crkve" (AG, 29).

⁴⁷ O nastanku Biskupske sinode i o njezinoj naravi postoji brojna literatura. Osim već spomenutoga rada Juana Ignacija Arriete, vidi i Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi*. Edizioni "La Civiltà Cattolica", Roma, 1968.; Karol Wojtyła e il Sinodo dei Vescovi, a cura della Segreteria Generale del Sinodo dei Vescovi, Libreria Editrice Vaticana, 1980.; *Il Sinodo dei Vescovi. Natura-Metodo-Prospettive*, Libreria Editrice Vaticana, a cura di Jozef Tomko, Roma, 1985.; Paolo VI, *Il Sinodo dei Vescovi. Interventi e documentazione*, Istituto Paolo VI, Brescia, Edizioni Studum Roma, 1992.; José Luis Larrabe, *Sínodos postconciliares de Roma*. Historia, Teología, Pastoral, Madrid, 2002.; François Dupré La Tour, *Le Synode des Evêques et la Collégialité*, Parole et Silence, Malesherbes, 2004.

⁴⁸ Sinodalnost istočnih Crkava razvijala se nakon Kalcedonskoga sabora u pravcu uključivanja regionalnih i patrijarhalnih u redovite sinode, takozvane sinode *endemusa*. Taj je ustroj nakon XIII. stoljeća zamijenjen stalnom sinodom. Usp. Eugenio Corecco, *Sinodalità*, nav. dj., str. 1443. sl.

Papa Pavao VI. pojasnio je razliku između koncila i biskupskih sinoda u govoru na otvaranju prvog zasjedanja Biskupske sinode godine 1967: "Ako se Synodus episcoporum ne može smatrati gotovo kao ekumenski sabor, s obzirom na sastav, na autoritet i vlastite ciljeve jednoga koncila, ipak je na neki način njegova slika, odražava njegov duh i metodu te Božjom voljom neka isprosi vlastite karizme mudrosti i ljubavi."⁴⁹ Što se tiče sastava, na ekumenskom koncilu sudjeluju svi članovi biskupskoga zbora: biskupi, ordinariji i naslovni.⁵⁰ Prema tome, danas bi na koncilu trebalo sudjelovati oko 4662 biskupa.⁵¹ Za usporedbu, može biti zanimljivo spomenuti da je na otvaranju Drugoga vatikanskog sabora bilo 2440 biskupa. Broj sudionika na zasjedanjima Biskupske sinode je daleko manji. Na primjer, na posljednjem XI. općem redovitom zasjedanju Biskupske sinode sudjelovalo je 256 članova. Bila je to najbrojnija Biskupska sinoda. Osim toga, ustroj Biskupske sinode je manji i pokretljiviji negoli onaj koncilski te može dati, kao što se dosad pokazalo, veoma koristan doprinos Svetome Ocu u proučavanju različitih važnih pitanja za život i poslanje Crkve u sadašnjem svijetu.⁵² Stoga i ne treba čuditi da je do sada održan 21 koncil, koliko je bilo i biskupskih sinoda. Razlika je što se 21 zasjedanje Biskupske sinode održalo tijekom 40 godina od osnutka te ustanove. Koncili su puno rjeđi, u prosjeku se svako stoljeće održava po jedan. Razlika između koncila i biskupske sinode je u vršenju vlasti. Biskupi na koncilu imaju odlučujući glas dok na biskupskoj sinodi obično imaju savjetodavni glas. Rimski prvosvećenik mogao bi u pojedinim okolnostima dati sinodalnim ocima vlast odlučivanja. U tom bi slučaju Sveti Otac morao potvrditi sinodalne odluke.⁵³

Iako bi se mogle pronaći određene sličnosti, razlika između Biskupske sinode i biskupijskih sinoda je očita. Najveća je što na biskupijskoj sinodi sudjeluje dijecezanski biskup dok Biskupskom sinodom predsjedava Rimski biskup, Pastir sveopće Crkve, a sudjeluju biskupi, predstavnici episkopata cijeloga svijeta.

---

⁴⁹ Pavao VI., *Deo Patri omnipotenti*, u: *Enchiridion del Sinodo dei Vescovi I.* 1965.-1988., Edizioni Dehoniane, Bologna, 2005., str. 183.

⁵⁰ Udovi biskupskoga zbora povezani su "snagom sakramentalnog posvećenja i hijerarhijskim zajedništvom s glavom i udovima zbora", ZKP, kan. 336.

⁵¹ Usp. Dati statistici, *Annuario Pontificio*, Città del Vaticano, 2006., str. 1163.

⁵² Usp. Joseph Ratzinger, *Il sale della terra. Cristianesimo e Chiesa cattolica nel XXI secolo. Un colloquio con Peter Seewald*, San Paolo, 2005., str. 184-186.

⁵³ Usp. *Apostolica sollicitudo II*; ZKP, kan. 343.

2. Narav i ciljevi te vrste skupština Biskupske sinode

Apostolska konstitucija *Apostolica sollicitudo* određuje narav i ciljeve Biskupske sinode. Oni su u bitnim crtama sadržani u Zakoniku kanonskoga prava. Prema spomenutom Zakoniku: "Biskupska sinoda skupština je biskupa koji se, izabrani s različitih krajeva svijeta, sastaju u određena vremena."⁵⁴ U *Apostolica sollicitudo* osim toga se govori o Biskupskoj sinodi kao o "posebnome stalnome vijeću svetih pastira" kako bi kršćanski narod i nakon koncila imao obilnu duhovnu korist koja proizlazi iz jedinstva biskupa i Rimskoga prvosvećenika.⁵⁵ Biskupska sinoda ima svoje stalno sjedište u Rimu.

Prema Zakoniku kanonskoga prava Biskupska sinoda ima trostruki cilj:

1. promicati tijesnu povezanost između Rimskog prvosvećenika i biskupâ;
2. pružati savjetima Rimskome prvosvećeniku pomoć u čuvanju i rastu vjere i čudoređa, u obdržavanju i učvršćenju crkvene stege;
3. proučavati pitanja koja se odnose na djelovanje Crkve u svijetu.

U *Apostolica sollicitudo* još se kao opći ciljevi nadodaju: suradnja biskupa s Rimskim prvosvećenikom; omogućivanje neposredne i točne vijesti o problemima i situacijama koje se odnose na unutarnji život Crkve i djelatnosti koju mora voditi u sadašnjem svijetu; olakšanje stvaranja suglasnosti (konsenzusa), barem o bitnim točkama nauka i pastoralnoga djelovanja Crkve. Kao posebni ciljevi navedeni su: razmjena informacija i iznošenje vlastitoga mišljenja o temama zbog kojih je sazvana sinoda.⁵⁶ Iz spomenutoga se vidi da treba uzeti u obzir oba dokumenta: *Apostolica sollicitudo* i Zakonik kanonskoga prava, da bi se imalo cjelovitu predodžbu o Biskupskoj sinodi.

Postoje tri vrste skupština Biskupske sinode:

1. opća redovita skupština na kojoj se raspravlja o stvarima koje se izravno odnose na dobrobit opće Crkve;
2. opća izvanredna skupština, kada tema važna za opću Crkvu zahtijeva hitan odgovor;

---

⁵⁴ Usp. ZKP, kan. 342.

⁵⁵ *Apostolica sollicitudo*, Proemio.

⁵⁶ *Apostolica sollicitudo*, II.

3. posebna skupština, na kojoj se raspravlja o stvarima koje se odnose na određeni kraj ili krajeve.⁵⁷

Do sada je održana 21 skupština Biskupske sinode: 11 redovitih, 2 izvanredne i 9 posebnih. Može biti korisno označiti vrijeme njihova održavanja i teme koje su na njima produbljene kako bismo mogli sagledati vremensko razdoblje sazivanja, aktualnost predmeta i važnost sinodalne djelatnosti.

3. Opće redovite skupštine Biskupske sinode

Prva opća redovita skupština Biskupske sinode održana je od 29. rujna do 29. listopada 1967. na temu: Kako očuvati i ojačati katoličku vjeru, njezinu cjelovitost, snagu, razvoj kao i doktrinarnu i povijesnu dosljednost? Sudjelovalo je 197 sinodalnih otaca, koji su studirali sljedećih 5 pitanja: Obnova Zakonika kanonskoga prava; Opasna stajališta o nauku i o ateizmu; Obnova sjemeništa; Mješovite ženidbe; Liturgijska reforma.⁵⁸ Od važnijih odluka treba spomenuti dvije. Sinodalni su oci utvrdili kriterije za izradu novoga Zakonika kanonskoga prava. Spomenuti je Zakonik objavio papa Ivan Pavao II. 25. siječnja 1983. Na prijedlog sinodalnih otaca papa Pavao VI. je 1969. godine uspostavio Međunarodno teološko povjerenstvo.

Na Drugoj općoj redovitoj skupštini Biskupske sinode godine 1971., od 30. rujna do 6. studenoga, sudjelovalo je 210 sinodalnih otaca. Oni su raspravljali o dvije teme: Ministerijalno svećeništvo i pravda u svijetu.⁵⁹ Prihvativši dokumente koje su izradili sinodalni oci, papa Pavao VI. odobrio je njihovo objavljivanje kao dva završna dokumenta Biskupske sinode: Ministerijalno svećeništvo i pravda u svijetu.⁶⁰ U dokumentu o ministerijalnome svećeništvu, nakon sveobuhvatne i žive razmjene mišljenja, velikom je većinom glasova potvrđena valjanost celibata za svećenike Katoličke crkve latinske tradicije.

---

⁵⁷ ZKP uopćava nazivlje i pojednostavljuje prikazivanje Biskupskih sinoda. Zato ga je potrebno nadopuniti čl. 4 Ordo Synodi, koji je bio objavljen 20. kolovoza 1971.

⁵⁸ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi*, La Civiltà Cattolica, Roma, 1968.

⁵⁹ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1971*, Parte prima, Parte seconda, Edizioni La Civiltà Cattolica, 1972.

⁶⁰ Usp. Reskript od 30. studenoga 1971. što ga je potpisao kardinal Jean Villot, Državni tajnik. *Enchiridion del Sinodo dei Vescovi I, 1965.-1988.*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 2005., str. 697 sl.

Od ove skupštine Biskupske sinode, s izuzetkom 3. i 4., radovima prisustvuju i slušači (auditores), koje imenuje glavni tajnik nakon odobrenja Svetoga Oca.

Treća opća redovita skupština Biskupske sinode održana je od 27. rujna do 26. listopada 1974. na temu: Evangelizacija današnjega svijeta. Na tom se zasjedanju okupilo 209 sudionika.⁶¹ Na Sinodi je raspravljano i o oslobođenju, temi koja je tada bila veoma aktualna, a koja je na Sinodi bila uvrštena u kontekst evangelizacije. Papa Pavao VI. je rezultate Sinode uključio u apostolsku pobudnicu Evangelii nuntiandi, dokument koji s vremenom nije izgubio na aktualnosti i svježini i koji je na neki način usmjerio odnos, često osjetljiv, između obveze evangelizacije i potrebe dijaloga s predstavnicima nekršćanskih religija. Spomenuti dokument je služio kao uzor za ostale apostolske pobudnice svih dosad održanih redovitih općih skupština Biskupske sinode.

Godine 1977., od 30. rujna do 29. listopada, u Rimu je održana Četvrta opća redovita skupština Biskupske sinode na temu: Kateheza u naše vrijeme. Sudjelovala su 204 crkvena oca.⁶² U sinodalnoj apostolskoj pobudnici Catechesi tradendae Sveti je Otac Ivan Pavao II. predstavio cijeloj Crkvi rezultate sinodalnih rasprava, koji i danas čine temeljne smjernice sveobuhvatne katehezne djelatnosti. Sudionici ove sinodalne skupštine su se prvi put obratili Porukom za narod vjernicima diljem svijeta, obavještavajući ih o nekim točkama sinodalnih rasprava. Nakon toga sa svake je sinodalne skupštine upućena kratka Poruka Božjemu narodu.

Peta opća redovita skupština Biskupske sinode održana je od 26. rujna do 25. listopada 1980., na temu: Kršćanska obitelj. Na zasjedanju je sudjelovalo 216 sinodalnih otaca. Oni su uputili Poruku kršćanskim obiteljima u modernome svijetu. Također su predložili izradu Povelje prava obitelji. Rezultati sinodalnih rasprava koje je prihvatio i obradio papa Ivan Pavao II. objavljeni su u Apostolskoj pobudnici Familiaris consortio. Taj je dokument veoma aktualan jer se u njemu, na tragu enciklike Humanae vitae, raspravlja o danas gorućim pitanjima obitelji i ljudskoga života od početka do prirodne smrti. Od ove redovite opće skupštine na svim zasjedanjima Biskupske sinode sudjeluju kao promatrači (auditores) i laici koje na prijedlog glavnoga tajnika Biskupske sinode odobri Sveti Otac.

---

⁶¹ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1974*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1975.

⁶² Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1977*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1978.

Šesta redovita opća skupština Biskupske sinode održana je u Rimu od 29. rujna do 29. listopada 1983. na temu: Pokora i pomirenje u poslanju Crkve. Sudjelovao je 221 sinodalni otac.⁶³ U Poruci su sudionici Sinode uputili poziv svijetu na pomirenje, naglasivši da je Crkva sakrament pomirenja i znak Božjega milosrđa za grješnike. Materijali Sinode poslužili su kao temelj za pisanje Postsinodalne apostolske pobudnice *Reconciliatio et poenitentia*. Nakon ove pobudnice, sve druge povezane s Biskupskom sinodom nose naziv postsinodalne. Spomenutim dokumentom, kao i Biskupskom sinodom, htjelo se naglasiti važnost sakramenta ispovijedi s nakanom njegova promaknuća u Crkvi.

Od 1. do 30. listopada 1987. održana je Sedma redovita opća skupština Biskupske sinode na temu: Poziv i poslanje laika u Crkvi i u svijetu. Sudjelovala su 232 sinodalna oca.⁶⁴ Postsinodalna apostolska pobudnica *Christifideles laici* temeljni je dokument za apostolat laika kao aktivnih kršćana u modernim i skladnim prilikama društva. Na ovome je zasjedanju sudjelovalo čak 58 promatrača (*auditores*), od kojih 52 laika, dvojica redovničke braće i četiri redovnice.

Osma redovita opća skupština Biskupske sinode, na temu: Odgoj sjemeništara u sadašnjim okolnostima, održana je od 30. rujna do 28. listopada 1990. U radovima je sudjelovalo 238 sinodalnih otaca.⁶⁵ Papa Ivan Pavao II. je u postsinodalnoj apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis* obradio materijal razrađen na Biskupskoj sinodi. Svi koji se bave odgojem budućih svećenika znaju cijeniti ovaj dokument koji na svoj način predstavlja primjenu nauka Drugoga vatikanskog sabora o odgoju u sjemeništima, prilagođenu sadašnjim crkvenim i društvenim okolnostima.

Deveta redovita opća skupština Biskupske sinode održana je od 2. do 29. listopada 1994. na temu: Bogu posvećeni život i njegovo poslanje u Crkvi i svijetu. Sudjelovalo je 245 sinodalnih otaca. Zanimljivo je da su kao posebni dodatni tajnici ove Biskupske sinode bili imenovani jedan redovnik i jedna redovnica.⁶⁶ Papa

---

⁶³ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1983*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1984.

⁶⁴ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1987*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1989.

⁶⁵ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1990*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1991.

⁶⁶ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1994*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1998.

Ivan Pavao II. objavio je Postsinodalnu apostolsku pobudnicu *Vita consecrata* 25. ožujka 1996. Ona je važan dokument o naravi redovničkoga života i njegova poslanja u Crkvi i u svijetu.

Od 30. rujna do 27. listopada 2001. održana je Deseta redovita opća skupština Biskupske sinode na temu: Biskup služitelj Evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta, na kojoj je sudjelovalo 247 sinodalnih otaca. Papa Ivan Pavao II. je u Postsinodalnoj pobudnici *Pastores gregis* obradio narav i poslanje biskupske službe u sadašnjem trenutku Crkve i svijeta, imajući u vidu bogate sinodalne rasprave. Dokument je objavljen u Rimu 16. listopada 2003., na 25. obljetnicu pontifikata pape Ivana Pavla II.

Jedanaesta redovita opća skupština Biskupske sinode na temu: Euharistija, izvor i vrhunac života i poslanja Crkve održana je od 2. do 23. listopada 2005. Sudjelovalo je 256 sinodalnih otaca. To je najveći broj sudionika u dosad održanim sinodalnim skupštinama. Kao i na prethodnim Biskupskim sinodama objavljena je Poruka narodu, nakon što su tekst prihvatili sinodalni oci. Osim toga, Sveti Otac Benedikt XVI. je odlučio da se prvi put objavi neslužbeni talijanski prijevod prijedloga (*Propositiones*) koji predstavljaju važan dio sinodalnih radova a namijenjeni su Rimskome biskupu kako bi, smatra li to shodnim, pripremio novu Postsinodalnu apostolsku pobudnicu na temu završene Biskupske sinode.

Iz navedenoga je lako zaključiti da se skupštine Biskupske sinode održavaju redovito svake treće godine. Ta je odluka donesena na skupštini Biskupske sinode godine 1971. jer je dotadašnji ritam zasjedanja svake druge godine bio prenaporan. Prema kanonskim načelima, Sveti Otac je slobodan sazvati skupštine Biskupske sinode kada to smatra shodnim. Prema tome, vremensko je razdoblje njihovih održavanja prilično elastično, zavisno od crkvenih potreba.

4. Izvanredne opće Biskupske sinode

Ovo će poglavlje biti kratko po sadržaju, jer su do sada održane samo dvije opće izvanredne skupštine Biskupske sinode. Vrijeme zasjedanja nešto je kraće negoli kod redovitih općih skupština, jer imaju manji broj sudionika. To je rezultat načela da na izvanrednim skupštinama prisustvuju po dužnosti poglavari Istočnih Katoličkih crkava, predsjednici Biskupskih konferencija, predstojnici pojedinih dikasterija Rimske kurije i 3 člana Unije viših redovničkih poglavara. Kao što je poznato, na općim redovitim skupštinama članovi biskupske konferencije biraju predstavnike, i to po sljedećem

ključu: članovi biskupske konferencije koja ima do 24 biskupa izabiru 1 predstavnika; Biskupska konferencija koja ima od 25 do 50 biskupa zastupljena je s 2 predstavnika; ako ima od 50 do 100 biskupa, biskupsku konferenciju zastupaju 3 predstavnika. Biskupske konferencije s više od 100 članova biraju 4 biskupa. Unija viših redovničkih poglavara zastupljena je s 10 predstavnika.

Prema odredbi Apostolskoga pisma *Apostolica sollicitudo*, br. 10, Sveti Otac može imenovati do 15 posto članova jedne Biskupske sinode: biskupa, svećenika i redovnika.

Od 11. do 28. listopada 1969. održana je Prva opća izvanredna skupština Biskupske sinode na temu: Suradnja Svete Stolice i biskupskih konferencija. Sudjelovalo je 146 sinodalnih otaca koji su odlučili, među inim, da se skupštine Biskupske sinode održavaju svake druge godine.⁶⁷ Na Biskupskoj sinodi godine 1971. taj je rok povećan na tri godine. Također je odlučeno da biskupi mogu predložiti teme sljedećih sinoda te da Tajništvo Biskupske sinode bude zaduženo za njihovu pripremu. Nakon Prve izvanredne opće skupštine Biskupske sinode osnovano je Vijeće Tajništva Biskupske sinode, sastavljeno od 12 biskupa koje su među sobom izabrali sudionici Sinode, dok je 3 biskupa imenovao Sveti Otac. Savjet Tajništva Biskupske sinode sastao se prvi put od 12. do 15. svibnja 1970. godine.

Od ove Prve posebne skupštine na Biskupskim sinodama sudjeluju također i stručnjaci (auditores), koji su u tijesnom kontaktu s posebnim tajnikom, kojega Sveti Otac imenuje za svaku pojedinačnu skupštinu.

Druga izvanredna opća skupština Biskupske sinode održana je od 24. studenoga do 8. prosinca 1985. na temu: Dvadeseta obljetnica završetka Drugoga vatikanskog sabora. Sudjelovalo je 165 sinodalnih otaca.⁶⁸ Papa Ivan Pavao II. prihvatio je savjet da se pripremi Katekizam Katoličke crkve⁶⁹ te da se produbi studij o naravi biskupskih konferencija, posebno o pitanju njihova autoriteta.⁷⁰ Osim Poruke narodu, na kraju Sinode objavljen je završni izvještaj (*Relatio finalis*) nakon što su ga odobrili biskupi.

---

⁶⁷ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1969. Prima Assemblea Straordinaria. Documenti, Dibattito, Orientamenti*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1970.

⁶⁸ Usp. Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1985.*, u: *La Civiltà Cattolica*, Roma, 1986.

⁶⁹ Katekizam Katoličke Crkve objavljen je godine 1992.

⁷⁰ To je učinio papa Ivan Pavao II. Apostolskim pismom *O teološkoj i pravnoj naravi Biskupskih konferencija*, 1998. godine.

5. Posebne Biskupske sinode

Za održavanja posebnih Biskupskih sinoda opća načela iz članka 5. § 3 Ordo Synodi obično bivaju prilagođena zemljama ili regijama, posebno kontinentima, kojima su namijenjena. Tako su na primjer svi biskupi Nizozemske, Libanona i Oceanije sudjelovali na posebnim skupštinama organiziranim za ta područja. Za Druge posebne sinode dogovoreni su elastičniji kriteriji, koji bi omogućili razmjerno ujednačenu zastupljenost biskupa na sinodalnim skupštinama.

Prva posebna skupština Biskupske sinode održana je od 14. do 31. siječnja 1980. za Nizozemsku. Sudjelovalo je 19 biskupa, što je najmanji broj sudionika jedne sinodalne skupštine. Raspravljalo se o primjeni odluka Drugoga vatikanskog sabora u burnim vremenima nakon ekumenskoga koncila koja su zahtijevala temeljna razmišljanja o crkvenome zajedništvu i o ulozi biskupa kao učitelja vjere i pastira ljudi u vlastitim biskupijama i na teritoriju Biskupske konferencije. Na kraju zasjedanja i u duhu Drugoga vatikanskog sabora bili su prihvaćeni zaključci o važnim temama crkvenoga života: o ministerijalnome svećenstvu, o Bogu posvećenom životu, o sudjelovanju laika u poslanju Crkve, o sakramentima, posebno ispovijedi i pričesti, o liturgiji, o katehezi i o ekumenizmu. Posebna biskupska sinoda za Nizozemsku puno je pomogla da se tijekom godina stabilizirala crkvena situacija u toj zemlji.

Nakon velikih promjena u Europi zbog kraha komunizma i uvođenja demokracije u zemlje istočne Europe, u Rimu je održana Prva posebna skupština Biskupske sinode za Europu, od 28. studenoga do 14. prosinca 1991. godine. Sudjelovalo je 137 sinodalnih otaca. Papa Ivan Pavao II. je odluku o sazivanju skupštine objavio 22. travnja 1990. tijekom apostolskog pohoda Čehoslovačkoj, u Velehradu, u blizini groba svetoga Metoda, suzaštitnika Europe, sa svojim bratom Ćirilom i svetim Benediktom. Zbog kratkoće vremena slijedila se posebna procedura u pripremi zasjedanja. Umjesto Lineamenta objavljen je mali putokaz za razmišljanje (Itinerarium), a umjesto uobičajenoga Instrumentum laboris, kratka sinteza odgovora (Summarium). Na kraju skupštine sinodalni su oci objavili Deklaraciju o novom programu evangelizacije Europe.

Na ovu skupštinu prvi su put bili pozvani 'Bratski delegati', predstavnici raznih Crkava i crkvenih zajednica. Nakon toga, bratski se delegati redovito pozivaju na sinodalne skupštine.

U pripravi za Veliki jubilej, 2000 godina od rođenja Isusa Krista, papa Ivan Pavao II. odlučio je sazvati posebne kontinentalne sinode.

Prva od njih bila je Posebna skupština Biskupske sinode za Afriku. Održana je od 10. travnja do 8. svibnja 1994. na temu: Crkva u Africi i njezino poslanje u evangelizaciji prema 2000. godini: "Bit ćete moji svjedoci" (Dj 1,8). Na skupštini su sudjelovala 242 sinodalna oca. Na kraju zasjedanja objavljena je Poruka Božjemu narodu. Papa Ivan Pavao II. je godine 1995. potpisao postsinodalnu pobudnicu *Ecclesia in Africa*, koja je postala uzorkom drugih apostolskih pobudnica posebnih kontinentalnih biskupskih sinoda. Priprema i održavanje Prvoga zasjedanja posebne Biskupske sinode za Afriku praćeni su s velikim oduševljenjem i sudjelovanjem vjernika u svim zemljama kontinenta koji puno obećava za Katoličku crkvu u sljedećim desetljećima.

Zbog komplicirane situacije u Libanonu, zemlji razorenoj dugim ratom, papa Ivan Pavao II. predsjedao je Posebnom skupštinom Biskupske sinode za Libanon koja je održana u Rimu od 26. listopada do 14. prosinca 1995. na temu: Krist je naša nada: obnovljeni od njegova Duha, u solidarnosti svjedočimo njegovu ljubav. Na skupštini je bilo prisutno 69 sinodalnih otaca, predstavnici svih šest Katoličkih crkava vlastitoga prava. Postsinodalna apostolska pobudnica *Nova nada za Libanon* bila je potpisana 10. svibnja 1997. u Beirutu, za vrijeme pastirskoga pohoda pape Ivana Pavla II. Libanonu.

Od 16. studenoga do 12. prosinca 1997. održana je u Rimu Posebna skupština Biskupske sinode za Ameriku, na kojoj su sudjelovala 233 sinodalna oca sa cijeloga američkoga kontinenta, Sjeverne i Južne Amerike. Oni su raspravljali o crkvenim i društvenim pitanjima koja traže nove metode susreta tamošnjih ljudi s Isusom Kristom. Tema skupštine je bila: Susret s Isusom Kristom živim, put za obraćenje, zajedništvo i solidarnost u Americi. Postsinodalnu apostolsku pobudnicu *Ecclesia in America* papa Ivan Pavao II. potpisao je 23. siječnja 1999. godine u Meksiku. Jedna od odluka posebne biskupske sinode za Ameriku jest prijedlog objavljivanja *Kompendija socijalnoga nauka Crkve*.⁷¹

Posebna skupština Biskupske sinode za Aziju, na temu: Isus Krist Spasitelj i njegovo poslanje ljubavi i službe u Aziji: "...da imaju život, da ga imaju u izobilju" (Iv 10,10) održana je od 19. travnja do 14. svibnja 1998. godine. Pripreme za ovu skupštinu započele su 10. rujna 1995., kada je osnovano Predsinodalno vijeće za Aziju. Na skupštini je sudjelovao 191 sinodalni otac. U kontekstu vjerskoga

---

⁷¹ Prijedlog je prihvatio papa Ivan Pavao II. te je Papinsko vijeće *Iustitia et Pax* objavilo u: *Compendio della Dottrina Sociale della Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, 2004.

pluralizma, tipičnom za Aziju, sudionici su razmišljali o jedinstvenoj osobi Isusa Krista Spasitelja za ljude u Aziji. Papa Ivan Pavao II. je Postsinodalnu apostolsku pobudnicu *Ecclesia in Asia* potpisao u New Delhiju, 6. studenoga 1999. godine.

Posebna skupština Biskupske sinode za Oceaniju održana je od 22. studenoga do 12. prosinca 1998. na temu: Isus Krist: slijediti njegov put, naviještati njegovu istinu, živjeti njegov život: poziv narodima Oceanije. Na zasjedanju je sudjelovalo 117 osoba, među kojima svi biskupi golemoga područja koje se prostire na 8.112.000 km², sa 10 tisuća otoka, 26 nacija i 35 milijuna stanovnika. Katolika ima 27 posto, to jest 9.000.000. U isto vrijeme održan je i pohod ad Limina Apostolorum biskupa prisutnih u Rimu, kako ne bi morali ponovno prijeći goleme udaljenosti. Papa Ivan Pavao II. je postsinodalnu apostolsku pobudnicu *Ecclesia in Oceania* odaslao iz Rima elektroničkom poštom do svih biskupija Oceanije 22. studenoga 2001. godine. Na taj je način Rimski biskup u poodmaklim godinama i krhkoga zdravlja pokazao da je Katolička crkva spremna upotrijebiti suvremena sredstva priopćivanja u navješčaju Blage vijesti čovjeku na prijelazu iz XX. u XXI. stoljeće.

Druga posebna skupština biskupske sinode za Europu održana je u Rimu od 1. do 23. listopada 1999. godine na temu: Isus Krist živi u svojoj Crkvi, izvoru nade za Europu. Sudjelovalo je 179 sinodalnih otaca, koji su raspravljali o evangelizaciji Europe u novim društveno političkim okolnostima te o ulozi Crkve u procesu ujedinjenja europskoga kontinenta. Papa Ivan Pavao II. potpisao je postsinodalnu apostolsku pobudnicu *Ecclesia in Europa* 28. lipnja 2003. godine. U njoj se među inim naglašavaju kršćanski korijeni Europe koji trebaju biti putokaz za izgradnju nove Europe.

6. Sinodalna metoda organiziranja Biskupske sinode

Zasjedanje skupštine Biskupske sinode, koje se održavalo 3-4 tjedna, vrhunac je sinodalnoga procesa koji, međutim, ima svoju dugu pripravu i nastavak nakon završetka zasjedanja. U svim se tim razdobljima očituje sinodalno djelovanje članova biskupskoga zbora.

Pri kraju zasjedanja Glavno tajništvo moli sudionike Biskupske sinode da u pisanu obliku označe teme koje bi po njihovu mišljenju trebale biti uzete u obzir za sljedeću sinodu. Radi se o osobnoj konzultaciji biskupâ sudionika pojedine sinode. Kada se uredi obilna dokumentacija sinodalnih radova, glavni tajnik Biskupske sinode pismom moli Poglavarare istočnih Katoličkih crkava, Predsjednike

Biskupskih konferencija, pročelnike dikasterija Rimske kurije i Predsjedništva Unije viših redovničkih poglavara da dostave tri teme koje po mišljenju određenoga tijela mogu biti uzete u obzir za sljedeću glavnu redovitu skupštinu Biskupske sinode. Teme trebaju biti općega značenja, aktualne za cijelu Crkvu, pogodne za produblјivanje i usmjerene na pastoralnu primjenu. Kako bi dobili mjerodavne odgovore, podrazumijeva se kolegijalno razmišljanje i skupni dogovor o predloženim temama na razini Sinoda istočnih Katoličkih crkava, biskupskih konferencija, Ureda Rimske kurije i Unije viših redovničkih poglavara.

Primljene odgovore Tajništvo Biskupske sinode sređuje i predlaže na razmatranje članovima Redovitoga vijeća Tajništva Biskupske sinode. Oni odaberu tri najpogodnije teme i mole glavnoga tajnika da ih predstavi Svetome Ocu, koji u konačnici izabire temu sljedeće Biskupske sinode.

Nakon određivanja teme započinje izrada Lineamenta, dokumenta koji služi kao podloga za raspravu na razini sveopće Crkve. Sastavlja ga Redovito vijeće Tajništva Biskupske sinode uz pomoć nekolicine stručnjaka u dotičnoj temi. Redovito vijeće Tajništva Biskupske sinode izabrano je tijekom posljednje sinodalne skupštine. Prema načelu iz Ordo Synodi sinodalni oci izabiru 12 predstavnika, a Sveti Otac imenuje 3, tako da se Redovito vijeće sastoji od 15 osoba. Zbog izradbe Lineamenta obično su potrebni različiti susreti, među kojima su najvažniji oni Redovitog vijeća koje odobrava konačni tekst. Njega se predoči Svetome Ocu kako bi unio izmjene i dopune i dao nalog da se objavi na 8 jezika: latinskome, talijanskome, španjolskome, portugalskome, engleskome, francuskome, njemačkome i poljskome. Nastoji se da Lineamenta budu što više proširena pa se tekst stavlja i na internet. Preko apostolskih nuncijatura dostavlja se svim zainteresiranim ustanovama, na primjer biskupskim konferencijama, koje primjerke prosljeđuju biskupijama, a one pak župama. Na kraju Lineamenta obično se nalazi određeni broj pitanja povezanih s temom, kojima je svrha olakšati rasprave u različitim krugovima. Rezultati rasprava slijede povratni put. Župe ih šalju na biskupijski ordinarijat u kojem bi određene osobe trebale napraviti sintezu prijedloga i sugestija, koja se potom dostavlja biskupskoj konferenciji. Tajništvo biskupske konferencije sastavlja sintezu od cjelokupne dokumentacije koju je primilo te je šalje na adresu Tajništva Biskupske sinode kao doprinos određene biskupske konferencije.

Pristigli materijali pomno se proučavaju i sistematiziraju u novi dokument, koji se redovito zove Instrumentum laboris. Radi se o

radnom dokumentu sljedećeg zasjedanja Biskupske sinode. Njega izrađuje Redovito vijeće Tajništva Biskupske sinode uz suradnju pojedinih stručnjaka u crkvenim disciplinama. Kada Redovito vijeće odobri tekst, glavni tajnik Biskupske sinode dostavlja ga Svetome Ocu. Nakon njegova dopuštenja, biva objavljen, i to redovito nekoliko mjeseci prije početka Biskupske sinode, kako bi ga mogli upoznati svi biskupi a posebno oni koji će sudjelovati na zasjedanjima.

Svi sudionici zasjedanja Biskupske sinode među materijalima dobivaju i *Vademecum*, priručnik za sudjelovanje u radu, na jednom od sljedećih jezika: latinskome, talijanskome, engleskome, španjolskome i francuskome.

7. Odvijanje skupština Biskupske sinode

Svaka skupština Biskupske sinode započinje svetom Misom koju predvodi Sveti Otac uz koncelebraciju svih prisutnih sinodalnih otaca, biskupa, svećenika i redovnika. Prije početka radova zaziva se Duh Sveti himnom *Dođi, Duše presveti*.

Završetak zasjedanja Biskupske sinode također je obilježen euharistijskim slavljem, koje predvodi Sveti Otac, koji održi i prigodnu propovijed. Sudionici sinodalnih radova zahvaljuju Gospodinu pjevanjem *Tebe Boga hvalimo*.

Molitva stalno prati rad sinodalnih otaca: na početku dnevnog rada moli se časoslov ili koja druga molitva, a na završetku obično *Gospino pozdravljenje, Anđeo Gospodnji*. Uobičajeni su i drugi trenutci molitve i sabranosti u kućama gdje odsjedaju sinodalni oci, ali i u kapelici blizu velike sinodalne dvorane. Molitva daje duh sinodalnosti, ojačava crkvenost katoličkoga zajedništva i pruža nadahnuće u još žarčoj službi Crkve u svijetu.

Sinodalni se rad odvija u velikoj sinodalnoj dvorani. Često mu prebiva Sveti Otac. U njegovo ime radovima predsjedava predsjednik izaslanik, redovito kardinal kojega je u prikladno vrijeme za tu službu imenovao Rimski biskup. Obično su imenovana tri predsjednika izaslanika koji se izmjenjuju svaki dan u vođenju rada. Skupa s glavnim relatorom, glavnim tajnikom i posebnim tajnikom čine Predsjedništvo skupštine Biskupske sinode.

Nakon uobičajenih protokolarnih pozdrava predsjedajućega predsjednika izaslanika, glavni tajnik podnosi izvješće o procesu pripremanja skupštine Biskupske sinode, spominjući sudjelovanje partikularnih crkava kroz odgovore na *Lineamenta* te obavješćuje,

ukratko, o djelatnosti Tajništva Biskupske sinode od posljednje sinodalne skupštine.

Glavni relator potom iznosi bitne točke koje bi trebalo raspraviti, na temelju radnoga dokumenta *Instrumentum laboris*. Pomaže mu posebni tajnik, kojega Sveti Otac imenuje za svaku sinodalnu skupštinu. Njegova je zadaća, među inim, koordinirati rad stručnjaka u crkvenim disciplinama, koji stoje na raspolaganju biskupima tijekom sinodalnih radova.

Nakon nastupa Glavnoga relatora, nastavlja se rad u velikoj sinodalnoj dvorani nastupima pojedinih biskupa. Za vrijeme XI. redovite opće skupštine Biskupske sinode svaki je biskup imao na raspolaganju 6 minuta za svoj nastup. Većina su bili predstavnici biskupskih konferencija te su i govorili u njihovo ime, nakon što su prethodno temu raspravili na svojoj biskupskoj konferenciji. Često se postavljalo pitanje trebaju li biskupi ustrajati u stavu koji su odobrile njihove biskupske konferencije ili mogu promijeniti mišljenje nakon sinodalnih diskusija i uočavanja drugih prijedloga i rješenja. Službeno tumačenje⁷² uzima u obzir stav biskupske konferencije, posebno ako se radi o točnoj temi, ali smatra mogućim dopustiti svakome biskupu da u savjesti odluči nakon sinodalnih rasprava. U protivnom bi se znatno smanjila sloboda i kreativnost sinodalnih rasprava.

Posebno je važan rad u *Circoli minori*, radnim jezičnim skupinama: talijanskoj, španjolsko-portugalskoj, engleskoj, francuskoj i njemačkoj. Svaka skupina izabire moderatora i relatora. Moderator upravlja raspravama koje su usmjerene izradi prijedloga što će, kada budu dorađeni, biti predani Svetome Ocu, obično s molbom da ih doradi u postsinodalnoj apostolskoj pobudnici. Prije toga se slični prijedlozi spajaju, njihov sadržaj dopunjuje, prevodi na latinski, kao službeni jezik, i predlaže na glasovanje sinodalnim ocima. Relator izvještava glavnu skupštinu o rezultatima rasprave u pojedinoj jezičnoj skupini.

Tijekom zasjedanja skupštine Biskupske sinode održavaju se redoviti susreti s novinarima, kako bi vjernici i svi ljudi dobre volje mogli biti upoznati s tijekom održavanja radova. Pred kraj skupštine obično se objavljuje Poruka Božjemu narodu, koja ukratko prikazuje rezultate sinodalnih rasprava s nakanom pobude duhovne obnove i nove evangelizacije. Poruku priprema 12 članova Povjerenstva za

---

⁷² Ad art. 38, *Explicationes quaedam circa "Ordinem Synodi episcoporum celebrandae recognitum et auctum"*.

poruku. Osmero članova izabiru sinodalni oci, a četvoricu, uključujući predsjednika i dopredsjednika, imenuje Sveti Otac.

Načela o Biskupskoj sinodi Ordo Synodi predviđaju i sastavljanje tročlanog Povjerenstva za kontroverzije, koje bi moralo predložiti rješenje nekog mogućeg spora; Povjerenstva za sredstva društvenog priopćivanja i Povjerenstva za studij pojedinih tema koje bi trebalo produbiti.

Nakon završetka skupštine Redovito vijeće Biskupske sinode analizira prijedloge (propositiones) sinodalnih otaca te druge dokumente i doprinose kako bi sredilo obilan materijal s nakanom suradnje s Rimskim prvosvećenikom u pripremanju Postsinodalne apostolske pobudnice. U tom se odgovornom poslu posebno imaju u vidu govori i drugi nastupi Svetoga Oca: propovijedi na otvaranju i završetku Biskupske sinode; razmišljanja prilikom molitve Anđeo Gospodnji; govori na općoj audijenciji, itd. Nakon potpisivanja postsinodalne apostolske pobudnice, dokument je predan cijeloj Crkvi kako bi svi mogli primijeniti bogati nauk i primjerene pastoralne smjernice u životu na svim razinama.

Prema tome, sinodalna metoda je dvosmjerna, dijaloška. Proces započinje iz rimske središnjice, kada Sveti Otac odredi temu sljedeće skupštine Biskupske sinode, nakon što je proučio prijedloge pristigle iz partikularnih crkava. U rimskom Tajništvu Biskupske sinode priprema se prvi dokument Lineamenta, koji služi za raspravu u Crkvama diljem svijeta. Rezultati s periferije dolaze u središte u Rim, gdje se pripravlja novi dokument Instrumentum laboris, koji služi kao temelj sinodalnih radova. Postsinodalna apostolska pobudnica šalje se iz Rima partikularnim crkvama kako bi svi imali udjela u plodovima skupština Biskupske sinode.

III. Zaključne opaske

1. Biskupska sinoda ima tek 40 godina ali je već dokazala svoje važno mjesto među ustanovama Katoličke crkve sinodalne naravi kao što su koncili, biskupske konferencije, biskupijske sinode, pokrajinske sinode, sinodalne ustanove dijecezanskoga značenja. Rad tih ustanova zavisi od članova Božjega naroda, posebno klera: biskupa, svećenika, redovnika i đakona. Na njima leži odgovornost primjerenoga korištenja tih ustanova u životu mjesne i pokrajinske Crkve na dobro vjernika i svih ljudi dobre volje. Prema tome, od njih zavise u prvome redu životnost ili mogući zamor spomenutih

sinodalnih struktura. To ukazuje na sveopću suodgovornost, koja raste prema odgovornosti pozivâ koji su pojedini vjernici primili u Crkvi na hvalu Bogu i službu blišnjega.

2. Biskupska sinoda ima svoju pravnu i teološku posebnost u strukturi Katoličke crkve, ali je otvorena daljnjem razvoju. To je već u apostolskom pismu *Apostolica sollicitudo* bio predvidio papa Pavao VI., tvrdeći da se kao svaka ljudska ustanova može poboljšati.⁷³ To pokazuju, na primjer, promjene i dopune *Ordo Synodi*, statuta Biskupske sinode. Prvi je izrađen godine 1966.⁷⁴ a dopunjen je 1969.⁷⁵ te ponovno 1971.⁷⁶ Upravo je u tijeku priprema novoga posadašnjeloga izdanja *Ordo Synodi*, kako bi se u njega uvrstila kanonska načela novijega datuma,⁷⁷ te kako bi odgovarao sinodalnoj praksi koja se stalno razvija. Struktura Biskupske sinode je lako prilagodiva raznim crkvenim prilikama što dolazi do izražaja prigodom održavanja skupština pojedine sinode.

3. Na zasjedanjima Biskupske sinode doživljava se izvanredno crkveno zajedništvo i biskupska kolegijalnost svih članova zbora biskupa okupljenih oko Rimskoga biskupa, glave tog zbora. U tom duhu svi biskupi osjećaju brigu za sveopću Crkvu, dijele radost i tugu svake partikularne Crkve i zajedničkim duhovnim silama nastoje promicati evangelizaciju praćenu pogodnim razvojem čovjeka i društva. Osjećaj živoga crkvenoga zajedništva pogodno je stvarateljsko okruženje za nove odgovore kojima Evanđelje odgovara na izazove sadašnjega vremena.

4. Obično se svi slažu da se na zasjedanjima Biskupskih sinoda osjeća snažni afektivni kolegijalitet prema svetopisamskom izrazu: "Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti" (Ps 133, 1). Problem nastaje kada se raspravlja o afektivnom biskupskom kolegijalitetu. Prema nekima on ne bi bio dovoljno prisutan, jer skupštine Biskupske sinode ne donose odluke nego daju samo

---

⁷³ "Ova sinoda, koja kao i svaka ljudska ustanova s vremenom će se moći poboljšati, ravna se sljedećim općim načelima", *Enchiridion del Sinodo dei Vescovi*, str. 13.

⁷⁴ *Ordo Synodi Episcoporum*, AAS 59 (1967), str. 91-103.

⁷⁵ *Ordo Synodi Episcoporum celebrandae recognitus et auctus* (24. lipnja 1969.), AAS 61 (1969), str. 525-539.

⁷⁶ *Ordo Synodi Episcoporum celebrandae recognitus et auctus nonnullis additamentis perficitur*, AAS 63 (1971), str. 702-704.

⁷⁷ Spomenuti tekst treba prilagoditi Zakoniku kanonskoga prava, koji je objavljen 1983. godine; Zakonu kanona istočnih Crkava, objavljenom 1990.; treba također uključiti dodatna načela iz *Explicationes quaedam, nadopunjavanog* nekoliko puta, te iz *Modus procedenti in circulis minoribus* iz 1974. godine.

savjete Svetome Ocu. O ovoj zahtjevnoj temi nema vremena razlagati detaljnije. Ona je bila produbljena i na X. općoj redovitoj skupštini Biskupske sinode, o naravi i poslanju biskupa. Rezultat je sažeo Sveti Otac u postsinodalnoj apostolskoj pobudnici ovim riječima: Iako "Sinoda ima u načelu samo savjetodavnu ulogu, to ne umanjuje njezinu važnost. Doista, u Crkvi je uvijek cilj svakoga kolegijalnog tijela koje savjetuje ili odlučuje, traženje istine ili dobra Crkve. Kada se radi o provjeri same vjere, consensus Ecclesiae ne dolazi od zbroja glasova nego je plod djelovanja Duha koji je duša istinske Kristove Crkve."⁷⁸

5. Sinodalna načela općega i posebnoga prava, to jest Zakonik kanonskoga prava⁷⁹ i Ordo Synodi⁸⁰ predviđaju mogućnost skupština Biskupske sinode s odlučujućim glasom sinodalnih otaca. U praksi se takav slučaj još nije dogodio, iako se često raspravlja o njegovoj mogućnosti. Prema prevladavajućem mišljenju pravnika, izvor te odluke zavisi od Rimskoga prvosvećenika a ne od naravi same Biskupske sinode koja nije u punini izraz biskupskoga zbora. Uostalom, ona predstavlja cijeli episkopat Katoličke crkve, ne u pravnome, nego u moralnome smislu.⁸¹ Odluka Rimskoga prvosvećenika o odlučujućim glasovima sinodalnih otaca trebala bi biti objavljena prije početka radova, a ne na kraju, prihvaćanjem prijedloga Biskupske sinode.⁸²

6. Očit je veliki doprinos Biskupske sinode produbljenju nauka Drugoga vatikanskog sabora i njegove primjene na crkvene i društvene prilike koje se stalno mijenjaju. Dovoljno se još jednom sjetiti naslova 8 postsinodalnih pobudnica općih redovitih skupština Biskupske sinode: *Evangelii nuntiandi*, *Catechesi tradendae*, *Familiaris consortio*, *Reconciliatio et Paenitentia*, *Christifideles laici*, *Pastores dabo vobis*, *Vita consecrata*, *Pastores gregis*. Svaka

⁷⁸ Ivan Pavao II., Postsinodalna apostolska pobudnica *Pastores gregis*, br. 58.

⁷⁹ "Pravo je biskupske sinode da raspravlja o pitanjima koja treba da se prouče i da iznosi želje, a ne da ih riješi, niti da donese odluke o njima, osim ako joj je u određenim slučajevima vlast da odlučuje dao rimski prvosvećenik, čije je pravo u tom slučaju da potvrdi sinodske odluke" (ZKP, kan. 343.).

⁸⁰ Biskupska sinoda "će moći imati vlast odlučivanja ako joj je Rimski prvosvećenik udijeli. U tom slučaju on mora ratificirati odluke Sinode", *Apostolica sollicitudo*, II.

⁸¹ Usp. Odgovor Papinskoga povjerenstva za reviziju Zakonika Kanonskog prava 20. rujna 1983. i njezino obrazloženje mons. Willyja Oclina, *II Sinodo dei Vescovi. Natura-Metodo-Prospettive*, str. 179-181.

⁸² Tako je, na primjer, papa Pavao VI. prihvatio bez izmjena dokumente Biskupske sinode iz 1971. godine o celibatu i o pravdi u svijetu.

od njih ključna je za temu koju obrađuje. Doista, danas nije moguće temeljito studirati bilo koju granu crkvenih disciplina bez osvrta na dokumente proizišle iz skupština Biskupske sinode. Osim spomenutih treba navesti i 6 pobudnica, rezultat posebnih skupština biskupskih sinoda: *Ecclesia in Africa*, *Una speranza nuova per il Libanon* (Nova nada za Libanon), *Ecclesia in America*, *Ecclesia in Asia*, *Ecclesia in Oceania*, *Ecclesia in Europa*.

7. Neke važne odluke za Crkvu nastale su u okviru Biskupske sinode. Savjeti skupštine biskupa postaju odlukom kada ih prima i odobri Rimski biskup. Navedimo neke koje su posebno važne: osnivanje Međunarodne teološke komisije; usklađenje načela za izradu novoga Zakonika kanonskoga prava; potreba sastavljanja Katekizma Katoličke crkve i Kompendija društvenoga nauka Crkve, Povelje prava obitelji; posadašnjenje Direktorija za biskupe, uspostava liturgijske svečanosti Blažene Djevice Marije od Guadalupe, majke Amerike, za cijelu Ameriku, itd.

8. Biskupska sinoda je sredstvo produbljanja crkvenoga zajedništva, razvitka crkvene sinodalnosti u okviru biskupskoga zbora kojemu je glava Rimski biskup. Sinodalnost i primat Rimskoga biskupa nisu među sobom u suprotnosti. Dapače, iz teološkoga i pravnoga razmišljanja kao i iz crkvene prakse može se zaključiti da oni mogu biti u suglasnosti, što više međusobno se obogaćivati. Iz ekumenskoga dijaloga opaža se sve više kako je nužno imati središte crkvenoga jedinstva i ljubavi koje u Katoličkoj crkvi osigurava Rimski biskup, Pastir sveopće Crkve. Način vršenja njegove vlasti može se mijenjati tijekom vremena. Rimski biskup može izabrati da svoju službu vrhovnoga pastira Crkve, primata, obavlja barem ponekad na zborni način. Uostalom, Zakonik kanonskoga prava naučava također da i kada Rimski prvosvećenik obavlja ne na zborni, nego na osobni način službu vrhovnoga pastira Crkve, "uvijek je u zajedništvu povezan s ostalim biskupima, dapače, i sa svom Crkvom" (kan. 333 § 2).⁸³ Sinodalni način vršenja vlasti Rimskoga biskupa drugim kršćanskim Crkvama i zajednicama može približiti na neki način prihvaćanje karizme primata Rimskoga biskupa.

---

⁸³ Postoji određeno produbljanje shvaćanja cjelovite naravi službe Rimskoga prvosvećenika. Na Prvom vatikanskom saboru bio je naglašen osobni primat Pape; na Drugomu vatikanskom saboru njegova kolegijalna dimenzija, djelovanje Rimskoga biskupa kao glave biskupskoga zbora, bez umanjena osobnoga načina vršenja službe. ZKP je pojasnio da je Rimski prvosvećenik povezan s ostalim biskupima i sa svom Crkvom i kada na osoban način vrši službu vrhovnoga pastira Crkve. Usp. Francesco Coccopalmerio, *Il primato del romano pontefice nel Codice di diritto canonico*, Dossier. Chiesa e sinodalità, str. 104. sl.

Sinodalnost Crkve koja u Biskupskoj sinodi ima osobiti izražaj, ima velike izgleda za daljnji razvoj zajedništva i suodgovornosti u Crkvi, neiscrpne mogućnosti u ekumenskom zbližavanju Katoličke crkve i drugih Crkava i crkvenih zajednica te njezine sve veće uloge u izgradnji boljega i pravednijega svijeta u kojem će se svi ljudi poštivati kao braća.

THE SYNOD OF BISHOPS - THE DEVELOPMENT OF SYNODALITY IN THE CHURCH

Summary

As indicated in the title *The Synod of Bishops – the Development of Synodality in the Church*, this study examines the institution of the Synod of Bishops, erected on 15 September 1965 by the Servant of God Pope Paul VI, within the context of the synodal dimension of the Church.

The term synodality has its origin in the greek word *syn* which means together and *hodos* to walk. Hence synodality signifies “walking together” and indicates participating together responsibly, in order to deal with important questions in view of taking decisions for the good of the entire community. In applying this to the Church, synodality presupposes the reality of ecclesial communion (*communio*). This is fundamentally a gift of God that also implicates visible communion in the hierarchical order. For this reason, synodality in a wider sense regards all the members of the Catholic Church that participate in the common priesthood of the faithful. It essentially differs from the ministerial priesthood, which is the foundation of synodality in the strict sense and refers to the clergy and its participation in the governing of the Church. Synodality in particular regards the members of the College of Bishops with the Bishop of Rome at its head in the so-called hierarchical communion.

The synodal dimension therefore is innate to the Church and has important Christological and Pneumatological connotations, resulting amongst others from Sacred Scripture.

The 21 ecumenical councils held thus far, represent a privileged expression of ecclesial synodality. The Decree on the pastoral office of bishops in the Church *Christus Dominus* hopes for a new dynamism in synods, provincial and universal councils (N.36). Bishops’ Conferences are also mentioned (N. 37). In other documents

of the Second Vatican Council there are indicated other institutions with a synodal character: Episcopal or parochial pastoral councils, councils of priests, councils of consulters, Episcopal and parochial economic councils, etc.

These possibilities for participation in the decision making process that regard the common good of the Church, require an examination of conscience on the way in which they are considered and enacted. The convocation of diocesan synods for instance, exemplify a more diverse sensitivity during various periods in the history of the Church.

The Synod of Bishops represents a completely particular expression of the synodality of the Church, which is regulated by the norms of general law, The Code of Canon Law and The Code of Canons of the Eastern Churches, as well as of particular law: the Apostolic Letter *Apostolica sollicitudo* of 15 September 1965 and the *Ordo Synodi*, whose final version was approved in 1971.

In the 40 year history of the Synod of Bishops there have been 21 Assemblies of which 11 Ordinary General Assemblies, 2 Extraordinary General Assemblies, and 8 Special Assemblies. After a presentation of the nature of the particular assemblies, the methodology of the synodal working process is specified, which is dynamic and open to further improvements. Ecclesiastical communion is experienced in a special way in the Synod of Bishops in its collegial dimension between the bishops themselves and between them and their head, the Roman Pontiff. The effective collegiality corresponds all the more to the affective collegiality, since the Synod of Bishops while usually remaining consultative in nature, allows the determining of a consensus on themes of vital importance for the life and the mission of the Church in the contemporary world which the Bishop of Rome, assisted by a group of bishops, who are members of Ordinary or Special Councils, acknowledges and promulgates for the good of all the People of God. The Synod of Bishops is an institution tailored towards the further development of episcopal collegiality and the exercise of the primacy of the Bishop of Rome, which in an environment of prayer, dialogue, open and responsible discussion, strengthens and enriches them for the good of the universal Church.